

ԱՆԻ ԱՎԵՏԻՍՅԱՆ

ՄԱՏԵՆԱԳԱՐԱՆԻ Հ^{մր} 228 ՕՍՄԱՆԵՐԵՆ ՁԵՌԱԳԻՐ ԳԱՎԱԶԱՆԱԳԻՐԸ

Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Հին ձեռագրերի գիտա-հետազոտական ինստիտուտ Մատենադարանը համախմբում է մայրենի և օտարալեզու ձեռագրեր, որից շուրջ 2249 արաբատառ (արաբերեն, պարսկերեն, օսմաներեն) ձեռագրեր են: Արաբատառ ձեռագրերից 336-ը օսմաներեն են:

Օսմաներեն ձեռագրերի հավաքածուն հիմնականում 16-19-րդ դարերի է: Այս ձեռագրերի բովանդակային հարուստ բազմազանություն մեջ ուշադրության արժանի է նաև Մատենադարանի Հ^{մր} 228 ձեռագիրը, որը գավազանագիր է:

Դ	Ամսաթիվ	Դար	Դար	Դար	Դար	Դար	Դար	Դար	Դար
1	Մարտի 15	15	15	15	15	15	15	15	15
2	Ապրիլի 10	16	16	16	16	16	16	16	16
3	Մայիսի 5	17	17	17	17	17	17	17	17
4	Յունիսի 1	18	18	18	18	18	18	18	18

Ձեռ. Հ^{մր} 228, 3ա

Ձեռագիրն ունի 8 թերթ, որի 5 թերթերը գրված չեն (1աբ, 2աբ, 6բ, 7աբ, 8աբ): Գավազանագիրը աղյուսակաձև է՝ ութ սյուներով: Տողերը տարբեր են՝ 13-20: Գիրը նասիխ է: Ունի նախաբան, որը ներկայացնում է ձեռագրի բովանդակությունը (3ա): Վերջում կա հիշատակարան գրչության ժամանակի, վայրի և գրչագրի մասին (6ա):

Գավազանագիրը բովանդակում է Օսմանյան տերությունից սկզբնավորումից (Օսման Առաջին՝ (հիշրի 699/1299) մինչև 31-րդ Սուլթան Աբդուլ Մեջիդ Խան իբն ալ Սուլթան ալ Ղազի Մահմուդ Խանի գահակալումը (հիշրի 1255/1839-40) կայսրության գահին բազմած սուլթանների ծննդյան, գահակալության, մահվան (կամ գահազրկման), իշխանության և կյանքի տևողության թվականների և նրանց դամբարանների վերաբերյալ ցուցակը:

Ձեռագիրը հետաքրքիր է և կարևոր իր գրչության վայրով: Գավազանագրի համառոտ հիշատակարանը վկայում է, որ գրիչ Միրզա Աբդուլ Հասան Քադի Ձադեն գավազանագիրը գրառել է հիշրի 1270 (1862-63) թվականին կազմված օսմանյան ազգատոհմի անվանացուցակից, հիշրի 1314 (1896-97) թվականի ռեջեբ ամսի 8-րդ օրը, էջմիածնի գավառի (ուեզդի) «Թէքիէ»¹ բնակավայրում²:

Գավազանագրի հեղինակը անհայտ է:

Սուլթանների անվանացանկեր և գավազանագրեր կան նաև հայերեն ձեռագրերում (Մատ. ձեռ. Հ^մ 1786, ձեռ. Հ^մ 10716, ձեռ. Հ^մ 1041 (նախկին երուսաղեմյան ձեռ. Հ^մ 1329 դրսի ժապավեն, այսուհետև դ. ժ. Հ^մ 1041/ 1329):

Հ^մ 1786 ձեռագրում եղած երեմիա Քյոմուրճյանի՝ արձակ «Համառոտ պատմութիւն թագաւորաց Օսմանցոց» գործը ամփոփում է Սուլթան Օսմանից մինչև Մուստաֆա երկրորդի իշխանության շրջանը՝ 1695 թ.³:

Ձեռ. Հ^մ 10716 «Գիրք պատմութեան Օսմանցոց թագաւորաց»-ը երկու հեղինակների գործ է՝ երեմիա Քյոմուրճյանի հիշյալ երկի ընդօրինակության և ընդօրինակողի՝ Սարգիս դպիր Կոստանդնուպոլսեցու կողմից շարունակված՝ մինչև օսմանյան 27-րդ Սուլթան Մուստաֆա երրորդի իշխանության վերջը (1808 թ.) հասնող «Պատմութեան Օսմանցոց թագաւորաց»-ի⁴:

Դ.ժ. Հ^մ 1041/1329 «Պատմութիւն Օսմանեան Թագաւորաց»-ը Հ^մ 10716 ձեռագրից օսմանյան պատմության սկզբնավորումից մինչև 1781 թ.՝ «Իզէթ Մուհամմէտիս, որ յառաջ էր զարպհանէ էմինի բարեբարոյ այր» հատվածի ընդօրինակություն է⁵:

¹ Ղևոնդ Ալիշանը Թէքիէ=Թաֆեայ անունով բուրբակյան գյուղ է նշում Արագածոտնի գավառում, Փարսի գյուղի մոտակայքում՝ «Գրեաթէ կից է՝ ի Փարսի՝ ի հիւսիսայ կողմանէ՝ Թաֆեայ գիւղ Թուրքաց, 120 տանց, ոռոգեալ ականակիտ աղբերոք» (Տե՛ս Հ. Ղևոնդ Վ. Մ. Ալիշան, Այրարատ, Բնաշխարհ Հայաստանեայց, Վեներտիկ - Ս. Ղազար, 1830 թ., էջ 160): «Թէքիէ»՝ բառարանային բացատրությունում նաև «Մենաստան»:

² بیک ایکبیوز یتمشنجی سنه ده مرقوم اولان نسبنامه نك یوزوندن زینت تحریر ایله مزین اولوب ۱۳۱۴ نجی سنه ده رجبک ۸ نجی یومنده کاتبی میرزا عبد الحسن قاضی زاده ساکن تکیه از اویرد ایچمیدازین

³ Ձեռ. Հ^մ 1786 «Համառոտ պատմութիւն թագաւորաց օսմանցոց», էջ 1ա-36բ:

⁴ Ձեռ. Հ^մ 10716, ««Գիրք Պատմութեան Օսմանցոց թագաւորաց» համառոտակի ժողովեալ եւ արտահանեալ ի լիակատար պատմութեանց նոցին՝ զգլխատր գրոյցս եւ զգործս ծաղկաբաղ արաբեալ յումեմնէ բանասիրէ (իմա՝ երեմիա Քյոմուրճյանի - Ա. Ա.) վասն սբօսնելոյ ազգիս մերոյ: Եւ հասեալ մինչեւ Իբ (22) երորդ թագաւորն Մուստաֆայ երկրորդ եւ այն եւս ոչ լրացեալ պատմութեամբ եւ մեք իբր թէ լրացուցաւ եւ իսկ յինքնէն նոյն պատմութենէն»:

Եւ այժմ յամի Տեառն 1771 եւ ի մերս հաշուի ՌՄԻ (1220) յամսեանն յունվարի գաղափարեան եղեւ ի յանսղալ օրինակէ, բայց յոյժ հնացեալ գրէ, կարի շրջանայեաց եւ խիստ անձկութեամբ վասն գոյոյ օրինակին շղագիր եւ բազում տեղիս խանգարեալ եւ աւերեալ գոյով:

Ի Սարգիս իբր դպրէ Կոստանդնուպոլսեցոյ չնչին պաշտօնէի Սրբոյն Յակոբայ Մծբնեցոյ Հայրապետի մանկատան, շէշակի գրմամբ եւ այն շղագիր», էջ 0ա:

⁵ Դ.ժ. Հ^մ 1041/1329, «Պատմութիւն Օսմանեան Թագաւորաց», էջ 3-186:

Այս երեք ձեռագրերը բնագրային նույնականություն ունենալուց բացի, ունեն ներկայացվող գավազանագրի համար համեմատա-ընդհանրացնող կարևորություն: Օսմանյան սուլթանների պատմությունները, գրված լինելով սուլթանների իշխանության պատմական ժամանակահատվածներով, սուլթանների անվանն անմիջապես հաջորդող նրանց ծննդյան, գահակալման տարիքի և թվականի, իշխանության տևողության, գահազրկման և մահվան թվական ժամանակային հատվածները միանգամայն կառուցվածքով և բովանդակությամբ համեմատելի, իրար լրացնող գավազանագրեր են:

Ներկայացված Հ^մ 1786 և դ.ժ. Հ^մ 1041/1329 ձեռագրերում առկա են նաև օսմանյան սուլթանների հայերեն գավազանագրեր:

Հ^մ 1786 ձեռագրի Երեմիա Քյոմուրճյանի «Համառօտ պատմութիւն եւ անուանք որդոց թագաւորաց օսմանցոց» խորագրով գավազանագիրը (այսուհետև Ա գավ.) ընդգրկում է «Թագաւորութիւնք Օսմանցոց որք Ալի Օսման կոչեցան, տօվլէթն սոցա սկիզբն էառ ի սանէն 700 տաճկացն է՛ժ (700)-ին կառաւարելով յորդոց յորդիս մինչ ցայժմ որ է սանէն 1115»՝ օսմանյան 22 սուլթանների ցանկը՝ ծննդյան, գահակալության, թագաւորության տևողության, կյանքի տևողության թվականներով և հրատարակվող բնագրից ավելի լայն պատմական տեղեկություններ սուլթանների նվաճումների ու ունեցած որդիների վերաբերյալ⁶:

Դ.ժ. Հ^մ 1041/1329 ձեռագրում եղած երկու գավազանագրերից «Թագաւորութիւնք Օսմանցւոց, որք Ալի Օսման կոչեցան, տէվլէթ նոցա սկզբնաւորեալ ի սէնէէն 700-ին, կարգաւորեան յորդոց յորդիս մինչեւ ցայժմ» խորագրովը (այսուհետև Բ գավ.) 30 սուլթանների ցանկ է՝ Օսմանից մինչև սուլթան Մուստաֆա Երրորդի գահակալության հիշրի 1222/1807-08 թ.՝ գահակալման տարիքի և գահակալության թվականի, իշխանության տևողության և գահազրկման կամ մահվան թվականի տվյալներով (լրացված չեն 27-րդ և 28-րդ սուլթանների սյունակները)⁷, իսկ երկրորդը (այսուհետև՝ Գ գավ.) 31 սուլթանների անխորագիր ցանկ է՝ միայն գահակալության տարեթվի և գահակալության տևողության տվյալներով, Օսման Առաջինից մինչև Սուլթան Ապտըլ Մաճիտ Առաջինը՝ «Սուլթան Ապտըլ Մաճիտ Կո՛ն (1255/1839-40) սէնէին ի գահ իշխանութեան նստեալ լինի ի քսան և երկու տարեկան...»⁸:

Այսպիսով, Մատ. ձեռ. Հ^մ 228 օսմաներեն Օսմանյան գահակալների գավազանագիրը հրապարակում ենք՝ համադրելով Մատենադարանի Հ^մ 10716 և դ.ժ. Հ^մ 1041/1329 հայերեն ձեռագրերում եղած գավազանագրային հատ-

⁶ Ձեռ. Հ^մ 1786, «Համառօտ Պատմութիւն եւ Անուանք որդոց Թագաւորաց Օսմանցոց», էջ 37ա-40բ:

⁷ Դ.ժ. Հ^մ 1041/1329, էջ 229-239:

⁸ Տե՛ս նույն տեղում, էջ 245-251:

վածների և ձեռ. Հ^{մբ} 1786-ում և ձեռ. դ.ժ. Հ^{մբ} 1041/1329-ում տեղ գտած Ա, Բ, և Գ գավազանագրերի հետ: Համադրելիս նշել ենք միայն տարբերությունները՝ ծանոթագրությունների ձևով, հեռու մնալով մեկնաբանություններից:

Պահպանել ենք հրատարակվող գավազանագրի բնագրային կառուցվածքը:

Հանրամատչելի դարձնելու նպատակով վերծանել ենք օսմաներենը և ուղղակի կառուցվածքում դրել ենք հայերեն թարգմանությունը, հիշրի թվականների կողքին հիշել ժամանակակից թվականները:

Հայերեն բնագրերի արաբանիշ և հայատառ թվանիշերին կից տրվել են փակագծերով ժամանակի թվանիշերը:

Պահպանվել են համեմատվող բնագրերի հայատառ թուրքերեն սէնէ-տարի, այ-ամիս, կիւն-օր բառերը:

ابتدای ظهور دولت علیدن بو زمان معدلتنشان شاهانیه دك اریكه پیرای سلطنت اولان سلاطین

عظام عثمانیه تاریخ

حضر اتتك اسامی شریفه لریله ولادت و جلوس و ارتحاللرینی و سنین عمرو مدّت سلطنت و مدفن شریفلرینی میینّ جدولدر.

Օսմանյան նախամեծար տերության սկզբնավորումից մինչև ներկա վսեմաշուք գահակալի ժամանակները կայսրության գահին բազմած օսմանյան փառապանծ սուլթանների ծննդյան, գահակալության, մահվան (կամ գահազրկման), իշխանության և կյանքի տևողության թվականների և նրանց փառավոր դամբարանների վերաբերյալ ցուցակն է:

نمره	اسامی شریفری	تاریخی ولادت	تاریخی جلوس	تاریخی ارتحال	مدتی سلطنت	سنینی عمر	مدفن شریفری
Թիվ	Սուլթանների անունները	Ծննդ. թվ.	Գահ. թվ.	Մահ. թվ.	Գահա կալ. տևող.	Կյանքի տևող.	Փառավոր դամբարաններ
1	سلطان عثمان خان غازی ابن ارطغرل خان غازي ابن سليمان شاه Սուլթան Օսման հան Դազի իբն Էրթուրուկ հան Դազի իբն Սուլեյման Շահ	656 ¹ [1258]	699 [1299-30]	726 [1325-26]	27 ²	70 ³	بروسه ده حصار ایچنده مناستر نام قبه معلاده مدفوندرلر Բուսայում, բերդի մեջ Մանասթր անունով բարձր գմբե- թի ներքո է թաղված:
2	سلطان غازي اورخان خان ابن سلطان عثمان خان غازي Սուլթան Դազի Օրհան հան իբն Սուլթան Օսման հան Դազի	680 [1281-82]	726 [1325-26]	761 [1359-60]	35 ⁴	81 ⁵	پدرلری جوارنده مستقل مناستر نام قبه درونده مدفوندرلر Հոր կողքին, Մանասթր անունով իր կառուցած գմբեթի ներ- քո է թաղ- ված:

Բրոսե Խարճենդ Երկր Կէ Նամ Խընդ Երնդ Տրիք Լընդ Մըքոնդըր Բորսայիք դորս, Ձե- ֆիրգե կոչ- վող վայ- րում, փա- րաշում դամ- բարանում է թաղված:	65 ⁸	31	791 ⁷ [1388-89]	761 [1359-60]	726 ⁶ [1325-26]	Տղտն Զազի Խնոնդկար Մրն Խննն Տղտն Տղտն Զազի Մոլքան Զազի Մոլքան Օրնան Զազի	3
Բրոսե Երնդ Տրիքի Երնդ Տրիք Մըքոնդըր Բորսայում, փնոնվոր մգկիքին մեռն անն- նական դամբարն- նում է թաղված:	44 ¹³	14 ¹²	805 ¹¹ [1402-03]	791 ¹⁰ [1388-89]	761 ⁹ [1359-60]	Տղտն Զազի Սընդրիմ Բընդ Խննն Տղտն Մրն Մոլքան Զազի Յըլդըրմ Բընդ Խնն Բընդ Մոլքան Մոլքան Խնն	4
Բրոսե Երնդ Նամ Տղտն Տրիքի Երնդ Մըքոնդըր Բորսայում, Յեղի կոչվող փնոնվոր մգկիքի մոտ է թաղված:	43 ¹⁶	8 ¹⁵	824 [1421]	816 [1413-14]	781 ¹⁴ [1379-80]	Եղի Տղտն Մըքոնդ Խննն Տղտն Սընդրիմ Բընդ Խննն Մոլքան Յըլդըրմ Բընդ Խնն	5
Բրոսե Երնդ Տրիքի Երնդ Տրիք Մոնր Լընդ Մըքոնդըր Բորսայում, փնոնվոր մգկիքին մեռն, լոնս- վոր դամբար- րանում է թաղված:	49	30 ¹⁹	855 [1451]	824 ¹⁸ [1421]	806 ¹⁷ [1403-04]	Տղտն Զազի Մրն Խնննն Տղտն Տղտն Մըքոնդ Մոլքան Զազի Մոլքան Խնն Զեղեքի Մոլքան Մոլքան Խնն	6

استانبولده جامع شریقلری محرابی اوکنده تربه علیالزنده مدفوندرلر Ստամբուլում, փառավոր մզկիթի սուրբ սեղա- նի առջև, բարձրա- գմբեթ դամբարա- նում է թաղված:	۵۳ 53 ²³	۳۲ 32 ²²	۸۸۶ 886 ²¹ [1481- 82]	۸۵۵ 855 [1451]	۸۳۳ 833 ²⁰ [1429- 30]	سلطان ابو الفتح محمد خان غازى ابن سلطان مراد ثانى Սուլթան Աբու ալ Ֆաթիհ Մուհամմեդ խան Ղազի իբն Սուլթան Մուրադ 2-րդ	۷ 7
بنا بیوردقلری معبد شریقلری مدفوندرلر Շինությունը կից, փառավոր տաճարում է թաղված:	۶۷ 67 ²⁵	۳۲ 32	۹۱۸ 918 [1512- 13]	۸۸۶ 886 [1481- 82]	۸۵۱ 851 ²⁴ [1447- 48]	سلطان غازى بايزيد خان ثانى ابن سلطان فاتح محمد خان Սուլթան Ղազի Բայազիդ խան 2-րդ իբն Սուլթան Ֆաթիհ Մուհամմեդ խան	۸ 8
نام همایونلرینه منسوب جامع شریف پیشکاهنده مدفوندرلر Սուլթանների համար կառուցված փառավոր մզկիթի առ- ջև է թաղ- ված:	۵۱ 51 ²⁸	۸ 8 ²⁷	۹۲۶ 926 [1519- 20]	۹۱۸ 918 [1512- 13]	۸۷۵ 875 ²⁶ [1470- 71]	سلطان غازى سليم خان ابن سلطان بايزيد خان ثانى Սուլթան Ղազի Սելիմ խան իբն Սուլթան Բայազիդ խան 2-րդ	۹ 9
بنا بیوردقلری جامع شریقلری پیشکاهنده مدفوندرلر Սուլթանների համար կառուցված փառաշուք մզկիթի առջև է թաղված:	۷۴ 74	۴۸ 48	۹۷۴ 974 [1566- 67]	۹۲۶ 926 [1519- 20]	۹۰۰ 900 [1494- 95]	سلطان غازى سليمان خان ابن سلطان سليم خان Սուլթան Ղազի Սուլեյման խան իբն Սուլթան Սելիմ խան	۱۰ 10

ایا صوفیه کبیر جامع شریفی قریبده مدفوندرلر Այա Սոֆիա փառավոր մզկիթին մերձ է թաղված:	۵۲ 52 ³²	۸ 8 ³¹	۹۸۳ 983 ³⁰ [1575- 76]	۹۷۴ 974 [1566- 67]	۹۳۰ 930 ²⁹ [1523- 24]	سلطان غازی سلیم خان ثانی ابن سلطان سلیمان خان Սուլթան Ղազի Սելիմ Խան 2-րդ իբն Սուլթան Սուլեյման Խան	۱۱ 11
ایا صوفیه جوارنده تربہ شریفہ دہ مدفوندرلر Այա Սոֆիա- յին մերձ, փառաշուք դամբարա- նում է թաղված:	۵۰ 50	۲۰ 20 ³³	۱۰۰۳ 1003 [1594- 95]	۹۸۲ 982 [1574- 75]	۹۵۳ 953 [1546- 47]	سلطان غازی مراد خان ثالث ابن سلطان سلیم خان ثانی Սուլթան Ղազի Մուրադ Խան 3- րդ իբն Սուլթան Սելիմ Խան 2-րդ	۱۲ 12
ایا صوفیه حرمندہ تربہ سلیم خان ثانی یانندہ مدفوندرلر Այա Սոֆիա մզկիթի գավթում, Սելիմ Խան 2-րդի դամբարանի կողքին է թաղված:	۳۸ 38	۹ 9 ³⁴	۱۰۱۲ 1012 [1603- 04]	۱۰۰۳ 1003 [1594- 95]	۹۷۴ 974 [1566- 67]	سلطان غازی محمد خان ثالث ابن سلطان مراد خان ثالث Սուլթան Ղազի Մուհամմեդ Խան 3-րդ իբն Սուլթան Մու- րադ Խան 3-րդ	۱۳ 13
جامع شریفی جنبندہ تربہ منورہ لرنده مدفوندرلر Փառավոր մզկիթի մոտ, լուսավոր դամբարա- նում է թաղված:	۲۸ 28 ³⁷	۱۴ 14 ³⁶	۱۰۲۶ 1026 [1617]	۱۰۱۲ 1012 [1603- 04]	۹۹۸ 998 ³⁵ [1589- 90]	سلطان غازی احمد خان ابن سلطان محمد خان ثالث Սուլթան Ղազի Ահմեդ Խան իբն Սուլթան Մուհամմեդ Խան 3-րդ	۱۴ 14

پدر لری تربہ سندہ مدفوندر لری Հայրական դամբարանում է թաղված:	۱۸ 18	۴ 4 ³⁹	۱۰۳۱ 1031 [1621- 22]	۱۰۲۲ 1022 [1613- 14]	۱۰۱۲ 1012 ³⁸ [1603- 04]	سلطان عثمان خان ثانی ابن سلطان احمد خان Սուլթան Օսման խան 2-րդ իբն Սուլթան Ահմեդ խան	۱۵ 15
-	-	مَدَت سلطنت اولی ماه ۳ Առա- ջին սուլ- թան. տևող. 3 ամիս	فراغ ۱۰۲۷ Հրաժարվ ել է 1027 [1617- 18]	دفعه اولی جلوس ۱۰۲۶ Առա- ջին գահա- կալ. 1026 [1617]	۱۰۰۱ 1001 ⁴⁰ [1592- 93]	سلطان مصطفی خان ابن سلطان محمد خان ثالث Սուլթան Մուսթաֆա խան իբն Սուլթան Մուհամմեդ խան 3-րդ	۱۶ 16
ایا صوفیه حرمندہ قیل الفتح بنالشمش اولان قیہ دروندہ مدفوندر لری Այա Սոֆիա մզկիթի գավթի առ- ջև, Ֆաթիհի համար կա- ռուցված գմբեթի նե- րք է թաղ- ված:	۴۷ 47 ⁴²	مَدَت سلطن ثانیہ ۱ سنہ ۴ ماه Երկ- րորդ սուլ- թան. տևող. 1 տա- րի, 3 ա- միս ⁴¹	فراغ ۱۰۳۲ ارتحال ۱۰۴۸ Հրաժարվ ել է 1032 [1622- 23] Մահացել է 1048 [1638- 39]	دفعه ثانیہ جلوس ۱۰۳۱ Երկրոր դ գահակ ալ. 1031 [1621- 22]	-	سلطان مصطفی خان ابن سلطان محمد خان ثالث	-
والد ماجد لری سلطان احمد خان تربہ سندہ مدفوندر لری Փառավոր հոր՝ Սուլթան Ահմեդ խա- նի, դամբա- րանում է թաղված:	۳۱ سنہ ۶ ماه Sauri 31 Ամիս 6 ⁴³	۱۷ 17	۱۰۴۹ 1049 [1639- 40]	۱۰۳۲ 1032 [1622- 23]	۱۰۱۸ 1018 [1609- 10]	سلطان غازی مراد خان رابع ابن سلطان احمد خان Սուլթան Դազի Մուրադ խան 4- րդ իբն Սուլթան Ահմեդ խան	۱۷ 17

ایا صوفیہ دہ عمیلری سلطان مصطفیٰ تربہ سندھ مدفوندرلر Այա Սոֆիա- յում, հորեղ- բոր՝ Սուլթան Մուստաֆա- յի, դամբա- րանում է թաղված:	۳۴ 34 ⁴⁶	۹ 9 ⁴⁵	۱۰۵۸ 1058 [1648]	۱۰۴۹ 1049 [1639- 40]	۱۰۲۴ 1024 ⁴⁴ [1615]	سلطان ابراهيم خان ابن سلطان احمد خان Սուլթան Իբրահիմ Խան իբն Սուլթան Ահմեդ Խան	۱۸ 18
بغچه قوسندہ والدہ لری ترخان سلطان تربہ لرنده مدفوندرلر Բաղչեի դուան մոտ, մոր Թերխա- նի կառու- ցած սուլթա- նական դամբարա- նում է թաղված:	۵۳ 53	۴۰سنه ۵ماه Saurի՝ 40 Ամիս՝ 5	۱۱۰۴ 1104 ⁴⁷ [1692- 93]	۱۰۵۸ 1058 [1648]	۱۰۵۱ 1051 [1641- 42]	سلطان غازي محمد خان رابع ابن سلطان ابراهيم خان Սուլթան Ղազի Մուհամմեդ Խան 4-րդ իբն Սուլթան Իբրահիմ Խան	۱۹ 19
جدا مجدلی سلطان سليمان تربہ سندھ مدفوندرلر Պապի՝ Սուլ- թան Սուլեյ- մանի, դամ- բարանում է թաղված:	۵۱سنه ۸ماه ۱۱ يوم Saurի՝ 51 Ամիս՝ 8 0ր՝ 11 ⁵¹	۳ 3 ⁵⁰	۱۱۰۲ 1102 [1690- 91]	۱۰۹۹ 1099 ⁴⁹ [1687- 88]	۱۰۵۲ 1052 ⁴⁸ [1642- 43]	سلطان سليمان خان ثاني ابن سلطان ابراهيم خان Սուլթան Սուլեյման Խան 2-րդ իբն Սուլթան Իբրահիմ Խան	۲۰ 20
جدا علا لری سلطان سليمان تربہ سندھ مدفوندرلر Պապի՝ Սուլ- թան Սուլեյ- մանի, դամ- բարանում է թաղված:	۵۴سنه ۱ماه ۱۷ يوم Saurի՝ 54 Ամիս՝ 1 0ր՝ 17	۴ 4 ⁵³	۱۱۰۶ 1106 [1694- 95]	۱۱۰۲ 1102 [1690- 91]	۱۰۵۲ 1052 ⁵² [1642- 43]	سلطان احمد خان ثاني ابن سلطان ابراهيم خان Սուլթան Ահմեդ Խան 2-րդ իբն Սուլթան Իբրահիմ Խան	۲۱ 21

پدرلری سلطان محمد رابع جوارنده مدفوندرلر Հոր՝ Սուլթան Մուսրաֆա 4-րդի մոտ է թաղված:	سنه ٤٠٧ ماه ٩ يوم Saarի՝ 40 Ամիս՝ 9 0ր՝ 7 ⁵⁶	٨ 8 ⁵⁵	فراغ و ارتحال ١١١٥ Հրաժար- վելն ու մանը՝ 1115 [1703- 04]	١١٠٦ 1106 ⁵⁴ [1694- 95]	١٠٧٤ 1074 [1663- 64]	سلطان مصطفى خان ثاني ابن سلطان محمد خان رابع Սուլթան Մուսրաֆա Խան 2-րդ իբն Սուլթան Մուհամմեդ Խան 4-րդ	٢٢ 22
بغچه فوسنده مرحوم والده سلطان تربه سنده مدفوندرلر Բաղչեի դուան մոտ, լուսահոգի Վալիդե Սուլթանի դամբարա- նում է թաղված:	سنه ٦٦٢ ماه ٤ يوم Saarի՝ 66 Ամիս՝ 4 0ր՝ 2	٢٨ 28 ⁵⁷	فراغ ١١٤٣ ارتحال ١١٤٩ Հրաժար- վել է՝ 1143 [1730- 31] Մահացել է 1149 [1736- 37]	١١١٥ 1115 [1703- 04]	١٠٨٣ 1083 [1672- 73]	سلطان غازي احمد خان ثالث ابن سلطان محمد خان رابع Սուլթան Ղազի Ահմեդ Խան 3- րդ իբն Սուլթան Մուհամմեդ Խան 4-րդ	٢٣ 23
پدرلری سلطان مصطفى خان ثاني تربه سنی قربنده مدفوندرلر Հոր՝ Սուլթան Մուսրաֆա խան 2-րդի դամբարա- նին մերձ է թաղված:	سنه ٦٠٢ ماه ١ يوم Saarի՝ 60 Ամիս՝ 1 0ր՝ 2	٢٥ 25	١١٦٨ 1168 [1754- 55]	١١٤٣ 1143 ⁵⁸ [1730- 31]	١١٠٨ 1108 [1696- 97]	سلطان محمود خان غازي ابن سلطان مصطفى خان ثاني Սուլթան Մահմուդ Խան Ղազի իբն Սուլթան Մուսրաֆա Խան 2-րդ	٢٤ 24
دادر خلدن مقرلری سلطان محمود خان جنبنده مدفوندرلر Լուսահոգի եղբոր՝ Սուլ- թան Ման- մուդ խանի կողմն է թաղված ⁶⁷ :	سنه ٦٠٦ ماه ٧ يوم Saarի՝ 60 Ամիս՝ 7 0ր՝ 6	٣ 3	١١٧١ 1171 [1757- 58]	١١٦٩ 1169 ⁵⁹ [1755- 56]	١١١٠ 1115 [1703- 04]	سلطان عثمان خان ثالث ابن سلطان مصطفى خان ثاني Սուլթան Օսման Խան 3-րդ իբն Սուլթան Մուսրաֆա Խան 2-րդ	٢٥ 25

جامع شريفلى ساحه سنده تربيه مخصوص لرنده مندفوندرلر Փառավոր մզկիթի բա- կում, իր անձնական դամբարա- նում է թաղված:	٨٥٨ سنه ٨٤٠ م يوم Տարի՝ 58 Ամիս՝ 8 Օր՝ 24 ⁶²	١٦ 16 ⁶¹	١١٨٧ 1187 [1773- 74]	١١٧١ 1171 [1757- 58]	١١٢٩ 1129 ⁶⁰ [1716- 17]	سلطان مصطفى خان ثالث ابن سلطان احمد خان ثالث Սուլթան Մուսթաֆա խան 3-րդ իբն Սուլթան Ահմետ խան 3-րդ	٢٦ 26
بغچه قوسنده بنا بيوردقلى مدرسه لرى اتصالنده تربيه عليالرنده مندفوندرلر Բաղչեի դռան մոտ կառուցված դպրոցին կից վսեմա- շուր դամ- բարանում է թաղված:	٦٦ سنه ٥ يوم Տարի՝ 66 Օր՝ 5 ⁶⁴	١٦ 16 ⁶³	١٢٠٣ 1203 [1788- 89]	١١٨٧ 1187 [1773- 74]	١١٣٧ 1137 [1724- 25]	سلطان غازى عبد الحميد خان ابن سلطان احمد خان ثالث Սուլթան Դազի Աբդուլ Համիդ խան իբն Սուլթան Ահմետ խան 3-րդ	٢٧ 27
پدرلرى سلطان مصطفى خان ثالث تربيه سنده مندفوندرلر Հոր՝ Սուլթան Մուսթաֆա խան 3-րդի, դամբարա- նում է թաղված:	٨٤٨ سنه ٦ يوم Տարի՝ 48 Օր՝ 6	١٩ 19 ⁶⁵	فراغ ١٢٢٢ ارتحال ١٢٢٣ Հրաժար- վել է 1222 [1807- 08] Մահացել է 1223 [1808- 09]	١٢٠٣ 1203 [1788- 89]	١١٧٥ 1175 [1761- 62]	سلطان غازى سليم خان ثالث ابن سلطان مصطفى خان ثالث Սուլթան Դազի Սելիմ խան 3-րդ իբն Սուլթան Մուսթաֆա խան 3-րդ	٢٨ 28

والد ماجد لری سلطان عبدالحمید خان تربہ سندھ مدفوندرلر Փառավոր հոր՝ Սուլթան Աբդուլ Հա- միդ խանի դամբարա- նում է թաղված:	۳۰ سنه ۱ ماه Sauri 30 Ամիս՝ 1	۱ 1	فراغ و ارتحال ۱۲۲۳ Հրաժար- վելն ու մանը՝ 1223 [1808- 09]	۱۲۲۲ 1222 [1807- 08]	۱۱۹۳ 1193 ⁶⁶ [1779]	سلطان مصطفى خان رابع ابن عبدالحمید خان Սուլթան Ղազի Մուսթաֆա խան 4-րդ իբն Աբդուլ Համիդ խան	۲۹ 29
ديکلی طاش قربنده تربہ مخصوصلر نده مدفوندرلر Գիֆիլի Թա- շին մերձ, իր անձնական դամբարա- նում է թաղված:	۵۵ سنه ۸ ماه ۴ يوم Sauri 55 Ամիս՝ 8 0 4	۳۲ 32	۱۲۵۵ 1255 [1839- 40]	۱۲۲۳ 1223 [1808- 09]	۱۱۹۹ 1199 [1784- 85]	سلطان غازی محمود خان ثانی ابن السلطان عبدالحمید خان Սուլթան Ղազի Մահմուդ խան 2-րդ իբն ալ Սուլթան Աբդուլ Համիդ խան	۳۰ 30
-	-	-	-	۱۲۵۵ 1255 ⁶⁷ [1839- 40]	۱۲۳۸ 1238 [1822- 23]	سلطان عبدالمجید خان ابن السلطان الغازی محمود خان Սուլթան Աբդուլ Մեջիդ խան իբն ալ Սուլթան ալ Ղազի Մահմուդ խան	۳۱ 31

ՀԱՄԵՄԱՏԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ-ԾԱՆՈԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

- ¹ Ձեռ. 10716՝ ՆԷ՝ (641), 5բ; Ա. գավ.՝ ՆԷ՝ (641), 37ա:
- ² Գ. գավ.՝ 27 սենե, 3 այ:
- ³ Ձեռ. 10716՝ կթ (69), 5բ; Դ. ժ. 1041/1329՝ 69, Ա. գավ.՝ 85, 37ա; Բ. գավ.՝ 85:
- ⁴ Դ. ժ. 1041/1329՝ 31; Ա. գավ.՝ Գ՝ (30); Բ. գավ.՝ 25; Գ. գավ.՝ 31:
- ⁵ Ձեռ. 10716՝ ձբ (82), 6ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 82, Ա. գավ.՝ Կ՝ (82); Բ. գավ.՝ 71:
- ⁶ Ձեռ. 10716՝ ՎԳ՝ /ՎԳ՝ (726/727), 6բ; Ա. գավ.՝ ՎԳ՝ (727), 37ա:
- ⁷ Ձեռ. 10716՝ ՎԳ՝ (792), 7ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 792:
- ⁸ Դ. ժ. 1041/1329՝ 66:
- ⁹ Ձեռ. 10716՝ ՎԷ՝ /ՎԷ՝ (761/748), 7ա; Ա. գավ.՝ ՎԷ՝ (748), 37բ:
- ¹⁰ Ձեռ. 10716՝ ՎԳ՝ (792), 7ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 792; Ա. գավ.՝ ՎԳ՝ (792), 37բ; Բ. գավ.՝ 792, Գ. գավ.՝ 792:
- ¹¹ Ձեռ. 10716՝ Լ՝ /Լ՝ (808/805), 8ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 808:
- ¹² Ձեռ. 10716՝ ժդ (14) տարի և գ (3) ամիս; Դ. ժ. 1041/1329՝ 14 ամս և ամիսս 3; Գ. գավ.՝ 17 սենե:
- ¹³ Ձեռ. 10716՝ ծբ (58), լուսանցքում խե (45); Դ. ժ. 1041/1329՝ 45; Ա. գավ.՝ Ը՝ (58), 37բ; Բ. գավ.՝ 58:
- ¹⁴ Ձեռ. 10716՝ ՎԳ՝ /ՎԳ՝ (777/761), 8բ; Ա. գավ.՝ ՎԳ՝ (777):
- ¹⁵ Ձեռ. 10716՝ ժդ (14) տարի և գ (3) ամիս, ուսման ամսն՝ ը (8), 8բ; Դ. ժ. 1041/1329՝ 14 տարի և 3 ամիս, նաև՝ 8; Բ. գավ.՝ 10 տարի և 8 ամիս; Գ. գավ.՝ 8 սենե, 3 այ:
- ¹⁶ Ձեռ. 10716՝ ծգ (53), լուսանցքում խգ (43), 8բ; Դ. ժ. 1041/1329՝ 43 կամ 47; Ա. գավ.՝ Է՝ (49); Բ. գավ.՝ 49:
- ¹⁷ Ա. գավ.՝ Լ՝ (809), 37բ:
- ¹⁸ Բ. գավ.՝ 826:
- ¹⁹ Ձեռ. 10716՝ լա (31) տարի և գ (6) ամիս և ը (8) օր; Դ. ժ. 1041/1329՝ 30 սենե, 6 այ, վե 8 կիւն; Ա. գավ.՝ Գ՝ (31) 37բ; Բ. գավ.՝ 31, Գ. գավ.՝ 30 սենե, 6 այ, վե 8 կիւն:
- ²⁰ Ձեռ. 10716՝ ԼԳ՝ /ԼԳ՝ (835/830), 10բ; Ա. գավ.՝ ԼԳ՝ (835), 38ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 830:
- ²¹ Ձեռ. 10716՝ ԼԼ՝ /ԼԼ՝ (886/885), 15ա:
- ²² Ձեռ. 10716՝ լա (31), 10բ; Դ. ժ. 1041/1329՝ 31; Ա. գավ.՝ Գ՝ (31), 38ա; Բ. գավ.՝ 31; Գ. գավ.՝ 31 :
- ²³ Ձեռ. 10716՝ ծա (51) լուսանցքում ծգ (56), 10բ; Դ. ժ. 1041/1329՝ 56; Ա. գավ.՝ Ը՝ (51), 38ա; Բ. գավ.՝ 51:
- ²⁴ Ձեռ. 10716՝ ԼԸ՝ /ԼԸ՝ (851/856), 38ա; Ա. գավ.՝ ԼԸ՝ (856):
- ²⁵ Ձեռ. 10716՝ ՆԳ՝ (62), լուսանցքում ՆԳ՝ (67), 12ա; Ա. գավ.՝ ՆԳ՝ (63), 38ա; Բ. գավ.՝ 62; Գ. գավ.՝ 62:
- ²⁶ Ձեռ. 10716՝ ԼԳ՝ /ԼԳ՝ (872/875); Ա. գավ.՝ ԼԳ՝ (872), 38ա;
- ²⁷ Ձեռ. 10716՝ ը (8) և կես, 14ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 8 սենե 6 այ; Ա. գավ.՝ Ը՝ (8) ամ և Գ՝ (9) ամիս 38ա; Բ. գավ.՝ 8 տարի և 9 ամիս; Գ. գավ.՝ 8 սենե, 6 այ:
- ²⁸ Ձեռ. 10716՝ ծդ (54), լուսանցքում ծա (51), 14ա, Ա. գավ.՝ Ը՝ (54), 38ա; Բ. գավ.՝ 54:
- ²⁹ Ա. գավ.՝ ԳԳ՝ (929), 38բ:
- ³⁰ Ձեռ. 10716՝ ԳԼ՝ (982), 22բ; Դ. ժ. 1041/1329՝ 982:
- ³¹ Ձեռ. 10716՝ ը (8) և ամիսն Է (5) և օր ժե (15) 22ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 8 սենե, 5 այ, 15 կիւն; Ա. գավ.՝ 9, 38բ; Բ. գավ.՝ 9; Գ. գավ.՝ 8 սենե, 5 այ, 15 կիւն:
- ³² Ձեռ. 10716՝ ծգ (53), 22ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 54; Ա. գավ.՝ Ը՝ (54), 38բ; Բ. գավ.՝ 54:
- ³³ Դ. ժ. 1041/1329՝ 20 սենե, 8 այ; Ա. գավ.՝ Գ՝ (21); Բ. գավ.՝ 21:
- ³⁴ Ձեռ. 10716՝ բ (9) և ամիսն բ (2), 26բ; Դ. ժ. 1041/1329՝ 9 սենե, 2 այ; Ա. գավ.՝ Գ՝ (9) սենե Գ (2) այ, 39ա; Գ. գավ.՝ 9 սենե, 2 այ սալթանաթ:
- ³⁵ Ա. գավ.՝ ԳԳ՝ (996), 39ա:
- ³⁶ Ձեռ. 10716՝ ժդ (14) և ամիս դ (4), 28ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 14 սենե, 4 այ; Ա. գավ.՝ Ը՝ (14) սենե Է (4) այ, 39ա; Գ. գավ.՝ 14 սենե 4 այ:
- ³⁷ Ա. գավ.՝ Գ՝ (31), 39ա; Բ. գավ.՝ 30:
- ³⁸ Ձեռ. 10716՝ Ը՝ (1013), 29ա:

³⁹ Գ գավ.՝ 4 սենե, 4 այ:

⁴⁰ Ձեռ. 10716՝ Վ՝՝՝/Վ՝՝՝ (1000/1001), ումանք գրեն Վ՝՝ (995), 29ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 1001/995;

Ա գավ.՝ Վ՝՝ (990), 39բ:

⁴¹ Ձեռ. 10716՝ 4 ամիս, յետև յառաջ ամիսս ժե (17), լուսանցում, չ (4) և Վ՝ (16) ամիսս յետոյ թագաւորեացե, 29ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 4 այ + 17 այ; Ա գավ.՝ 1 ամ չ (4) այ; Բ գավ.՝ 16 ամիս:

⁴² Ա գավ.՝ Ծ՝՝ (59), 39բ:

⁴³ Ձեռ. 10716՝ լա (31); Դ. ժ. 1041/1329՝ 31; Ա գավ.՝ Մ՝՝ (33), 39բ; Բ գավ.՝ 33:

⁴⁴ Ձեռ. 10716՝ Վ՝՝՝/Վ՝՝՝ (1026/1024), 36ա; Ա գավ.՝ Վ՝՝՝ (1018), 40ա:

⁴⁵ Ձեռ. 10716՝ ք (8) և կէս, 36ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 8 սենե, 6 ա; Ա գավ.՝ Վ՝ (8) ամ, Վ՝ (9) այ 40ա; Բ գավ.՝ 8 տարի և 9 ամիս:

⁴⁶ Ձեռ. 10716՝ ք (32), 36ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 32; Ա գավ.՝ չ՝ (40), 40ա; Բ գավ.՝ 40:

⁴⁷ Ձեռ. 10716՝ Վ՝՝՝ (1107), 39ա; Ա գավ.՝ Վ՝՝՝ (1107), 40ա:

⁴⁸ Ձեռ. 10716՝ Վ՝՝՝/Վ՝՝՝ (1053/1051), 40բ; Դ. ժ. 1041/1329՝ 1051:

⁴⁹ Բ գավ.՝ 1095:

⁵⁰ Դ. ժ. 1041/1329՝ 3 տարի, 8 ամիս, 23 օր; Ա գավ.՝ Վ՝(2) տարի, ամիսն Վ՝ (9), 40ա; Բ գավ.՝ 4 սենե:

⁵¹ Ձեռ. 10716՝ չ՝՝/Վ՝՝ (49/51), 40բ; Դ. ժ. 1041/1329՝ 51:

⁵² Ձեռ. 10716՝ Վ՝՝՝ (1051), 41ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 1051:

⁵³ Ձեռ. 10716՝ լուսանցում Մ՝ (3) ամ, Վ՝ (9) ամիս; Դ. ժ. 1041/1329՝ 3 սենե, 9 այ; Ա գավ.՝ Մ՝ (3) ամ, Վ՝ (10) ամիս, 40բ; Բ գավ.՝ 4 տարի, 8 ամիս, 23 օր:

⁵⁴ Ձեռ. 10716՝ Վ՝՝՝ (1102):

⁵⁵ Ա գավ.՝ Վ՝ (9), 40բ:

⁵⁶ Ձեռ. 10716՝ չ՝ (41), 43ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 41; Ա գավ.՝ չ՝ (41), 40բ:

⁵⁷ Բ գավ.՝ 28 տարի, 8 ամիս և 8 օր:

⁵⁸ Բ գավ.՝ 1142:

⁵⁹ Դ. ժ. 1041/1329՝ 1168; Բ գավ.՝ 1168; Գ գավ.՝ 1168:

⁶⁰ Ձեռ. 10716՝ Վ՝՝՝ (1130), 47ա:

⁶¹ Ձեռ. 10716՝ 16 սենե, 8 այ, 23 կիւն, 47ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 16 սենե, 8 այ, 23 կիւն:

⁶² Ձեռ. 10716՝ Ծ՝՝ (57), 47ա; Դ. ժ. 1041/1329՝ 57:

⁶³ Ձեռ. 10716՝ ժե (15) և ամիսս 2 և ատուրս 7, 55ա:

⁶⁴ Ձեռ. 10716՝ 65, 55ա:

⁶⁵ Ձեռ. 10716՝ Վ՝ (19), ամիսս Վ՝ (6) և ատուրս Վ՝ (12), 71ա:

⁶⁶ Ձեռ. 10716՝ Վ՝՝՝ (1194), 82ա:

⁶⁷ Գ գավ.՝ «Սոպրան Ապտըլ Մանիտ Վ՝՝՝ (1255) սենեին ի գահ իշխանութեան նստեալ լինի ի քան եւ երկու տարեկան»:

